

Jezične igre za poticanje razvoja govora u djece

Sokač, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:472595>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

UČITELJSKI FAKULTET
ODJSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Antonija Sokač

JEZIČNE IGRE ZA POTICANJE RAZVOJA GOVORA U DJECE

Završni rad

Čakovec, rujan 2024.

**UČITELJSKI FAKULTET
ODJSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Antonija Sokač

JEZIČNE IGRE ZA POTICANJE RAZVOJA GOVORA U DJECE

Završni rad

Čakovec, rujan 2024.

SADRŽAJ :

1.	UVOD.....	3
2.	JEZIČNO-GOVORNE VJEŠTINE.....	4
3.	GOVOR.....	5
3.1.	Predverbalno razdoblje.....	6
3.2.	Faze razvoja govora u predverbalnom razdoblju.....	6
3.3.	Razvoj govora od rođenja do polaska u školu.....	7
3.4.	Razvoj izgovora glasova kod djece.....	10
4.	POREMEČAJI I TEŠKOĆE RAZVOJA GOVORA.....	11
4.1.	Poremećaji izgovora.....	11
4.2.	Poremećaji ritma i tempa govora.....	12
4.3.	Poremećaji glasa.....	13
4.4.	Prevenција poremećaja govora kod djece.....	13
5.	JEZIČNE IGRE.....	13
5.1.	Malešnice i igre prstima.....	14
5.2.	Igre za razvoj slušne pažnje.....	15
5.3.	Igre za razvoj govornog sluha.....	16
5.4.	Igre za razvoj fonemske percepcije.....	16
5.5.	Igre za razvoj glasa.....	17
5.6.	Igre za razvoj fonološkog i govornog disanja	17
6.	ZAKLJUČAK.....	19

LITERATURA

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

SAŽETAK :

Koliko je govor danas bitan možemo zaključiti iz činjenice da je u današnjem vremenu i svijetu gotovo nemoguće izdvojiti segmente i djelovanja čovjeka u kojem govor i jezik nisu važan aspekt djelovanja i pokretač razvoja. Iako je danas veliki napredak tehnologije nemoguće izostaviti u svakodnevnom životu, na neki način govor i dalje ostaje osnovno sredstvo komunikacije i razmjene informacija među ljudima. Razmišljajući o govoru važno je naglasiti da je već u ranim danima djetetovog života bitan uredan i pravilan razvoj jezika i govora koji se kasnije manifestiraju kao preduvjet za primjeren razvoj djeteta, za njegovo uspješno školovanje, profesionalno opredjeljenje, a kasnije i kroz stručno usavršavanje.

Dobro je poznata činjenica da je igra najvažnija djetetova aktivnost kojom ono uči i upoznaje svijet na neki sebi jednostavan način. Jezične igre samo su jedna od igara koja je prisutna u djetetovom životu, time dijete proširuje svoj vokabular novim riječima i pojmovima, te su ujedno i jedan od prvih i glavnih pomagača kod razvoja govora. Kako navode autorice Peti – Stantić i Velički (2008.) jezične igre definiramo kao sve igre kojima je izražajno sredstvo jezik u svim svojim pojavnostima. Osim što jezične igre pomažu u radu odgojiteljima, na isti način je i za roditelje neophodno da spoznaju važnost jezičnih igara i njihovu primjenu koriste u svakodnevnom životu kroz igru s djetetom, isključivo iz razloga što je njihova primjena jednostavna, a nude cijeli niz dobrobiti.

Cilj ovog rada bio je pobliže upoznati jezične igre, te ih primijeniti u radu s djecom vrtićke dobi.

Ključne riječi: govor, jezik, igra, jezična igra

SUMMARY :

How important speech is today, we can conclude from the fact that in today's time and world it is almost impossible to single out segments and actions of man in which speech and language are not an important aspect of action and the driver of development. Although nowadays the great progress of technology is impossible to leave out in everyday life, in a way speech still remains the basic means of communication and exchange of information between people. Thinking about speech, it is important to emphasize that already in the early days of a child's life, the orderly and correct development of language and speech is essential, which later manifests itself as a prerequisite for the appropriate development of the child, for his successful education, professional commitment and later also through professional training.

It is a well-known fact that play is the most important child's activity through which he learns and gets to know the world in a simple way. Language games are only one of the games that are present in the child's life, thus the child expands his vocabulary with new words and concepts and are also one of the first and main helpers in the development of speech. As stated by the authors Peti – Stantić i Velicki (2008.) we define language games as all games in which the means of expression is language in all its manifestations. In addition to the fact that language games help the work of educators in the same way, it is also necessary for parents to realize the importance of language games and use them in everyday life through playing with the child solely for the reason that their application is simple and offers a whole range of benefits.

The goal of this work was to learn more about language games and apply them in work with children of kindergarten age.

KEY WORDS : speech, language, game, language game

1. UVOD

Kada govorimo o jeziku važno je imati na umu činjenicu da je govor najosnovnije sredstvo sporazumijevanja čovjeka s okolinom u kojoj se nalazi.

Prema razvojnim fazama govora možemo zaključiti da govor sam po sebi počinje već prvim plačem djeteta. U toj ranoj dobi djetetovog života ono svoje zahtjeve i želje ostvaruje upravo uz pomoć glasa koji upućuje roditeljima. Kasnije kako dijete odrasta tako se i govor mijenja i nadopunjuje, a djetetov rječnik bogati se novim riječima i pojmovima.

Imajući u vidu razvojne faze govora za roditelje, ali preventivno prije toga za odgajatelje koji u današnje vrijeme provode više vremena s djecom nego je to bilo prijašnjih godina. Za odgojitelje, a ujedno i roditelje važno je poznavati karakteristike razvojnih faza govora kako bi se na vrijeme moglo utjecati na eventualne poremećaje ili teškoće koje se odnose na govor.

Za jezične igre možemo reći da su one najvažnija stavka kod razvoja govora djece rane i predškolske dobi. Njihova primjena nije samo kod djece koja imaju poteškoće nego i kod sve ostale djece urednog razvoja govora jer na taj način kroz igru koja je djetetu najvažnija aktivnost potičemo i proširujemo njihov govor. Uz sve to bitno je naglasiti da trebamo prilagoditi jezične igre djetetovoj dobi i kognitivnim sposobnostima skupine ili pojedinca u grupi. Primjena jezičnih igara može biti svakodnevna jer one ne umaraju djecu nego daju novu razinu razmišljanja. Ispravljanje potrebnih govornih poremećaja najlakše je pomoću jezičnih igara. Na isti način jezične igre potiču djecu na razmišljanje, iznošenje stavova, a najveća važnost pridaje ima se jer bogate dječji rječnik.

2. JEZIČNO GOVORNE VJEŠTINE

Kada govorimo o razvoju jezika i jezično- govornih vještina rani razvoj je temelj za djetetov daljnji uspjeh u vrtiću, školi, a kasnije i u životu. Jezično- govorne i komunikacijske vještine prema autorici Matijević (2019.) uključuju: razumijevanje drugih (receptivni jezik), vlastito verbalno izražavanje (ekspresivni jezik), geste te facijalnu ekspresiju.

Što se tiče djece rane i predškolske dobi kod njih možemo razlikovati stupnjeve razvijenosti jezičnih vještina kako to naglašava autorica Matijević (2019.), a da pri tome one ovise o brzini osobnog razvoja djeteta, kvaliteti razvojno – poticajne okoline i o vlastitim iskustvima.

Kod jezično-govornog razvoja kao takvog roditelji imaju najveću ulogu u razvoju govora, isključivo iz razloga što dijete u ranome djetinjstvu najviše vremena provodi s roditeljima i stječe neke obrasce koje će primjenjivati i kasnije u životu. Iz tog razloga bitna je osviještenost roditelja o važnosti govora. „*Obično djeca jezik usvajaju lako, s ugodom i bez napora njih samih i njima bliskih osoba.*“¹ Kod pojave i izgovora prvih glasova, riječi i rečenica kod djeteta prisutni su roditelji pa je važno da u tom razdoblju roditelji s djecom razgovaraju jasnim govorom bez da koriste umanjene ili da tepaju djetetu jer to kasnije može utjecati na cjelokupan razvoj govora i govorne obrasce koje dijete stekne u djetinjstvu kasnije je teže mijenjati i prilagođavati.

Kada govorimo o jeziku neizostavan dio jezika čine priče i slikovnice, prema Tambić (2010.) pričanje priča za roditelje predstavlja najjednostavniji način za pravilno poticanje jezično-govornih vještina, ali i za poticanje djetetove komunikacije i govora. Kada djetetu svakodnevno čitamo slikovnicu uvodimo ga u rutinu čitanja. Svaka pročitana slikovnica ili priča djeluje posebno stimulativno na razvoj jezičnih i komunikacijskih vještina. Posebnu važnost treba pridati novima riječima koje su za dijete nepoznate, ukazati i objasniti što koja riječ predstavlja. Takvim pristupom postavljamo djetetu temelje za razvoj čitalačkih predvještina i vještina, i na isti način i razumijevanje pročitane naglašava autorica Matijević (2019.).

Kada govorimo o poticanju jezičnog razvoj ponovno se naglašava činjenica da roditelji tu igraju najveću ulogu. Oni svoje dijete na mnogo načina potiču da govore što je moguće više

¹ Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o.

bilo da to rade kroz igru ili jednostavno u razgovoru s njima. Prema Likierman i Mutel (2007.) razlikujemo dva načina poticanja jezičnog razvoja, a to su:

1. Proširenje i preoblikovanje, a odnosi se na to da u trenutku kada dijete izgovori riječ ili rečenicu, roditelj je taj koji je proširuje. Ako na primjer dijete izgovori rečenicu koja u sebi zadrži četiri riječi roditelj je može proširiti da sadrži šest riječi. S druge strane preoblikovanje služi roditeljima djece rane dobi kada djeca započinju s komunikacijom, roditelji su ti koji ispravljaju i preoblikuju rečenicu da bude točna te time djetetu dajemo do znanja kako rečenica u pravilu glasi.
2. Odraz i potkrepljenje odnosi se na djecu starije dobi koja već dobro barataju većinom riječi, slažu rečenice koje su gramatički točne, a uloga roditelja u ovome slučaju je da potvrdi djetetu točnost izgovorenog ili ispravi eventualne pogreške u izgovoru. Mnogi autori smatraju da su za dijete prve tri godine najvažnije što se tiče cjelokupnog razvoja, a tu možemo ubrojiti i govor. Dijete kroz prvih šest godina svojeg života usvaja govorne sposobnosti koje će mu biti od značaja i kasnije i pratiti ga kroz cijeli život.

3. GOVOR

Prema autoricama Andrešić, Benc Štuka, Gugo Crevar, Ivanković, Mance, Mesec i Tambić (2010.) „govor se smatra da je bio i ostao osnovni način komunikacije među ljudima. Kao preduvjet za njegov razvoj su: dobro zdravlje, uredno razvijen govorni organi, uredan sluh, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje.“² Opće je poznata činjenica da se najintenzivniji razvoj jezika i govora odvija u prvih tri godine djetetovog života. Tada dijete prolazi faze od prvog krika, glasanja te kasnije formiranja riječi i rečenica. Autorica Posokhova (2008.) navodi kako se govor ne počinje razvijati prvom djetetovom riječju, nego već prvim danom djetetovog života. Kako se svako dijete razvija na svoj način i svaki ima individualan pravac razvoja, isto tako se to odnosi i na govor. Kod neke djece govor počinje prije dok kod druge započinje kasnije. Kao što je već bilo i ranije spomenuto govor se kod djece razvija samostalno i nesvjesno već od najranije dobi. Mnogi autori naglašavaju kako govor započinje već prvim plačem djeteta. Dijete u toj fazi svog života kroz plač daje roditeljima do znanja je li mu ugodno ili ne. Kada djete postepeno dođe do stupnja razvoja u kojem se pojavljuje izgovaranje prvih riječi možemo reći da je to veliki napredak kako za

² Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o.

dijete tako i za roditelje koji su taj prvi period odrastanja djeteta bili uz njega u neposrednoj blizini. Prema autorici Posokhova (2008.) razvoj govora možemo podijeliti u dva razdoblja, a to je predverbalno razdoblje koje započinje već po rođenju djeteta i traje do prve smislene riječi ili rečenice djeteta i na verbalno razdoblje koje se odnosi na razdoblje od izgovorene prve riječi ili rečenice pa sve do daljnjeg razvoja govora.

3.1. Predverbalno razdoblje

Predverbalno razdoblje prema autorici Posokhovski (2008.) traje od rođenja do progovaranja prve smislene riječi ili rečenice, a to nam je ujedno i jedan od preduvjeta za daljnji govorno-jezični razvoj. Prema toj pretpostavki govor se ne počinje razvijati prvom izgovorenom riječi nego već prvim plačem djeteta. Predverbalno razdoblje prema autorici Posokhovi (2008.) možemo podijeliti u četiri faze.

3.2. Faze razvoja govora u predverbalnom razdoblju

Prema autorici Posokhova (2008.) predverbalno razdoblje dijelimo u četiri faze a to su :

1. Prva faza koja traje od rođenja do osmog tjedna djetetovog života, odnosno prva dva mjeseca djetetovog života nazivamo faza fiziološkog krika i refleksnog glasanja. To razdoblje je specifično po tome što dijete svoje emocije, zahtjeve, ugodu ili neugodu iskazuje plačem ili smijehom. Naravno da već i u tom u periodu je moguće primijetiti odstupanja djeteta te je važno razlikovati dječji plač, sumnjamo da nešto nije u redu kada je plač djeteta prodoran, vrlo tih, kada se sastoji od naglih vriskova, a s druge strane imamo dijete s poželjnim odnosno zdravim primjerima plača kojem je glas čist, bistar, s kraćim uzdahom i produljenim izdahom. Krajem drugog mjeseca dijete počinje biti svjesno govora ljudi u svojoj okolini te dolazi do pojave socijalnog smješka.
2. Druga faza počinje od osmog i traje do dvadesetog tjedna, odnosno od drugog do petog mjeseca djetetovog života. U toj fazi dijete više ne koristi samo plač kao bi zadovoljio svoje potrebe. Dolazi do pojave smijeha i početka faze gukanja. Dijete sve više vremena provodi budno pa mu se i krik kod pača mjenja. Dijete već sad u ovoj fazi na više načina daje roditeljima do znanja kada je gladno, mokro, žedno, tužno, pospano i slično. Dijete vrijeme provodi uglavnom s roditeljima te polagano počinje reagirati na njihove glasove, za roditelje je u toj fazi važno da s djetetom ostvare čim veću komunikaciju, a pogotovo je to važno naglasiti za fazu gukanja

koja može biti praćeno i smijehom. Krajem četvrtog mjeseca kod djeteta se javlja prva imitacija glasova, a za početak su to samo suglasnici naglašava autorica.

3. Treća faza započinje između šesnaestog i dvadesetog tjedna i traje do tridesetog tjedna ili između četvrtog i petog mjeseca i traje do sedmog mjeseca djetetovog života. Kroz ovu fazu značajna je pojava brbljanja. Kroz tu fazu se javlja i postupno početno slogovno glasanje koje kasnije prerasta u slogovno brbljanje, a sastoji se od ponavljanja slogova uz kontrolu sluhom. U tom razdoblju ostvaruje se spajanje odvojenih glasova na temelju kojih se kasnije gradi govor.
4. Četvrta faza započinje između dvadesetog i dvadesetpetog tjedna i traje sve do pedesetog tjedna, odnosno između petog i sedmog mjeseca, a traje sve do prve godine djetetovog života. Slogovno brbljanje je sve učestalije i veće te se počinju javljati i prvi glasovi i to na način da dijete kontrolirano ponavlja prve slogove u riječi. U toj dobi brbljanje postaje socijalno i dijete u igri s odraslima pokušava privući pozornost, počinje manipulirati predmetima (igračkama) na način da ih pruža odraslima uz prisutnost glasanja, prati govor odraslih i sluša ih. Prema autorici Posokhova (2008.) dijete u dobi od devet mjeseci počinje spajati slogove i izgovarati ih. Daje reakcije an poziv svog imena, prepoznaje predmete i točno pokazuje na njih.

3.3. Razvoj govora od prve godine do polaska u školu

Prema Posokohovoj (2008.) u prvoj godini djetetovog života uz razvoj intonacijskih elemenata govora povezane su i emocije, geste i izrazi lica. Dolazi vrijeme za pripremu glasovne baze govora i razumijevanja te se temeljem toga javljaju prve smislene riječi. Nakon tog vremena, razvoj govora možemo pratiti prema broju riječi koje dijete izgovara. Prema riječima autorica Andrašić i sur. (2010.) dijete u dobi od dvije godine upotrebljava između 200 i 300 riječi, dok dijete u dobi od tri godine upotrebljava između 1500 i 2000 riječi. Pri tome je važno naglasiti da se radi o djetetu urednog govornog razvoja.

Kod djece prema autorici Posokhovoj (2008.) razlikujemo dvije vrste rječnika, a to su aktivan i pasivan. Kod aktivnog rječnika ubrajamo one riječi koje dijete upotrebljava svakodnevno i zna prepoznati njihovo značenje, dok s druge strane pod pojmom pasivan rječnik ubrajamo one riječi koje dijete zna, ali ih ne upotrebljava u svojem govoru.

Prema autoricama Andrašić i sur. (2010.) pomoću kalendara jezično-govornog razvoja možemo pratiti razvoj urednog jezično govornog razvoja te sumnjati na moguća odstupanja u razvoju.

DOB DJETETA	UREDAN JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ
15 do 18 mjeseci	• govori od 5 do 20 riječi, riječi koje su uglavnom imenice • ponavlja riječi ili fraze • intonacija brbljanja slična intonaciju rečenice • slijedi jednostavne upute
18 mjeseci do 2 god.	• koristi oko 50 prepoznatljivih riječi • zna pokazati i imenovati svakodnevne stvari • oponaša zvukove životinja ili ih imenuje • ponavlja riječi koje čuje
2 do 3 god.	• imenuje stvari svakodnevne upotrebe • dužina rečenice je 2-3 riječi • ponavlja jednostavnija pitanja • odgovara na pitanja tko, što, gdje • pored imenice, glagola i pridjeva koristi zamjenice, priloge mjesta • počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme
3 do 4 god.	• koristi rečenicu od 3-4 riječi

	• postavlja pitanja zašto, kada, što ako • koristi zamjenice • povezano govori o stvarima koje su se dogodile • priča kraće priče • zna svoje ime, spol i dob
4 do 5 god.	• priča duge priče • zna adekvatno odgovoriti na pitanja koliko, kako... • pita za značenje riječi • koristi rečenicu od 4-6 riječ • koristi sve vrste riječi gramatički pravilno
5 do 6 god.	• izgovor svih glasova je pravilan • koristi složene rečenice sa svim vrstama riječi gramatički pravilno • pričanje priče je po sekvencama događanja, isprepletana je stvarnost i mašta • ima koncepte vremena danas, sutra, jučer, ujutro, navečer
6 do 7 god.	• lako koristi složene rečenične strukture • imenuje dane u tjednu • usvaja apstraktne pojmove npr. Sreća, ljubav, mržnja...

	• u pričanje uključuje događaje, likove, temu • govor potpuno prilagođava socijalnim situacijama

Tablica 1., izvor: Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o. (13-18 str.)

3.4. Razvoj izgovora glasova kod djece

Kada se osvrćemo na pravilan izgovor glasova važno je naglasiti činjenicu da su sva djeca individualna bića i da d pravilnog izgovora glasova ne dolazi kod svih u isto vrijeme. Prema tablici autorice Posokhove (2008.) preteći tablicu dobi i ispravnog izgovora glasova, možemo primijetiti odstupanja djeteta i na vrijeme reagirati na moguće ispravljanje

DOB DJETETA	GLASOVI
1 – 2 god	A, O, E, P, B
2 – 3 god	I, U, F, V, T, D, N, NJ, M, K, G, H, J
3,5 – 4,5 god	S, Z, C, Š, Ž, L, LJ
4,5 – 5 god	Č, Ć, DŽ, Đ, R

Tablica 2, Izvor: Posokhova I. (2008.). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. OSTVARENJE d.o.o. (20 str.)

Kada primijetimo odstupanja kod izgovora pojedinih glasova potrebno je zatražiti savjet logopeda, a pogotovo ako je dijete starije od 5,5 godina.

4. POREMEĆAJI I TEŠKOĆE RAZVOJA GOVORA

U današnje vrijeme upotrebom novijih tehnologija i slobodnim pristupom djece modernim tehnologijama gotovo da i nema djeteta koje nema neki govorni poremećaj, bilo da se radi o lakšem ili težem obliku. Velika većina djece rane ili predškolske dobi svoje slobodno vrijeme uglavnom provode za ekranima umjesto u nekoj interakciji s roditeljima ili neposrednom okolinom. Kada govorimo o poremećajima izgovora odnosno poremećajima artikulacije prema autorici Posokhovej (2008.) te poremećaje ubrajamo u skupinu dislalije. Dislalija se javlja kod djece rane i predškolske dobi, a odnosi se na poremećaje izgovora koje ćemo u nastavku obrazložiti. Govoreći i poremećajima u spektru jezično-govornog razvoja važno je spomenuti poremećaje izgovora, poremećaje ritma i tempa govora, te poremećaje glasa.

4.1. Poremećaji izgovora

Prema autorici Posokhovej (2008.) pojam poremećaji izgovora *„obuhvaća takva odstupanja u govoru u kojima dijete, zbog različitih razloga, ne može pravilno izgovoriti neke glasove, međusobno ih zamjenjuje ili sasvim izostavlja, nepravilno izgovara slogove i cijele riječi, dok mu je fond riječi dovoljno bogat, a i sam govor je gramatički pravilan.“*³

Autorica Benc Štuka i sur. (2010.) dijeli u tri skupine, a to su: izostavljanje glasova ili nečujna realizacija - omisija, zamjena glasa - supstitucija i nepravilno izgovaranje glasa ili skupne glasova – distorzija.

³ Posokhova I. (2008.). razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje d.o.o.

Pod pojmom omisija podrazumijevamo djetetovu nečujnu realizaciju nekog glasa, to jest omisija ne predstavlja potpuno izostavljanje glasa nego samo neki element glasa. Pod pojmom supstitucija podrazumijevamo da dijete jedan glas ili kompletnu cijelu riječ zamijeni drugom, ako pri tome ne može to izgovoriti. Kod supstitucije djeca najčešće izbjegavaju slova Š, Ž, Č, Ć, DŽ, Đ, te slova ili glasove S, Z, C, LJ, NJ, R. Kod distorzije dijete izgovara neki određeni glas, ali pri tome zvuk odstupa od uobičajenog izgovora.

4.2. Poremećaji ritma i tempa govora

Pod pojmom poremećaja ritma i tempa govora kod djece rane i predškolske dobi najčešće se susrećemo s mucanjem i brzopletosti. Pojam mucanje osim što je poremećaj ritma i tempa govora autorica Andrašić i sur. (2010.) opisuje kao poremećaj koji se „očituje stalnim ponavljanjem glasova, slogova, riječi ili fraza, produljivanjem glasova, bezglasnim zastajanjima na početku ili unutar riječi, napetošću ili grčevima tijekom govora, ubacivanjem pomoćnog glasa u govoru“⁴ Kod prisutnosti mucanja kod djeteta kroz nekoliko obilježja, a to su: „češće ponavljaju dijelove riječi, ponavljaju glasove ili slogove dva ili više puta prije nego što uspiju izgovoriti riječ, imaju posebne teškoće u započinjanju izgovaranja riječi, a najčešće zastaju na početnim dijelovima rečenice i sl.“⁵

Brzopletost autori definiraju kao poremećaj tečnosti govora, a neki od simptoma po kojima možemo prepoznati brzopletost su: „ubrzan tempo govora, česte artikulacijske pogreške u govoru, nepravilan izgovor glasova, siromašan rječnik, rečenice kratke, isprekidane, po strukturi uglavnom jednostavne, u duljim rečenicama prisutne su gramatičke pogreške, u govoru dijete radi prekide kao da ne zna što će unaprijed reći, glas ponekad zvuči neugodno promuklo i sl.“⁶

Usporen tempo govora ili bradilalija odnosi se na produživanje glasova u riječi, a posebno samoglasnika. Poremećaj je najčešći kod djece s mentalnom retardacijom, i psihički bolesne djece jer se javlja kao jedna od posljedica oboljenja središnjeg živčanog sustava.

⁴ Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o.

⁵ Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o.

⁶ Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M., (2010.) Kako dijete govori. Planet Zoe d.o.o.

4.3. Poremećaji glasa

Promuklost je jedan od najčešćih poremećaja glasa. Poremećaj visine, intenziteta i kvalitete glasa najčešći su simptomi promuklosti. Autorica Andrašić i sur. (2010.) opisuju dvije vrste promuklosti, a to su akutna ili iznenadna i prolazi već nakon kratkog perioda, dok s druge strane kronična promuklost može trajati i godinama.

4.4. Prevencija govora kod djece

Kod bilo kojeg poremećaja kod djeteta najlakše je potražiti stručnu pomoć logopeda i slijediti upute mogućeg ispravka govornih poteškoća. Za dijete će korist imati kada se i roditelj uključi i vježbe primjenjuje u svakodnevnom životu, na taj način ispravak govornih poteškoća moguće je ostvariti puno prije. S djetetom je važno razgovarati i kroz razgovor ispravljati i poticati na pravilan izgovor djeteta.

5. JEZIČNE IGRE

Kao što je već ranije spomenuto igra je djetetova osnovna aktivnost pomoću koje ono uči, upoznaje svijet oko sebe te se razvija i raste. Za poticanje govora kod djece važna je dobra poticajna okolina u prvome planu to su roditelji. Prema autorici Matijević (2019.) kod poticajne okoline je važno da se: koristi prikladan ton glasa, govori glasni, upotrebljava neverbalna komunikacija, tijekom opisivanja koristiti višestruko složene rečenice, počne govoriti kako bi se nastavio ili započeo novi razgovor. Roditelji stvaraju djetetu poticaje da govori što više, čitanjem slikovnica ili priča djetetu dajemo nove riječi i time bogatimo njegov rječnik. Kada dijete ponavlja ili ako je već dovoljno staro da samo imenuje predmete ili osobe u svojoj neposrednoj okolini to je na neki način jedna od jezičnih igara koja je najjednostavnija za provođenje a dijete nije svjesno da zapravo uči. Kako dijete odrasta tako se i njegov vokabular širi i upotpunjuje novim riječima i pojmovima.

Da bi govor kod djeteta bio ispravan služimo se jezičnim igrama. Jezične igre omogućuju djetetu da se govorni organi pripreme za govor. U ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jezične igre se provode svakodnevno i to najčešće u vrijeme kruga. Ako primijetimo odstupanja kod pojedinog djeteta, jezične igre možemo provesti i individualno s svakim djetetom i na taj način ukazati na eventualne poteškoće i mogućnosti ispravljanja.

5.1. Malešnica i igre prstima

Malešnice definiramo kao igre u kojima se dijete koristi pokretima i riječima i na taj način razvija finu motoriku. Malešnice su zapravo pjesme koje su se prenosile iz koljena na koljeno i prilagođavale potrebama djeteta. Svrha malešnica je zapravo da djeca lakše odaberu igrača, umirivanje djeteta ili jednostavno kao igra među djecom. Za malešnicu možemo reći da su to zapravo brojalice, rugalice, tepalice, jezikolomci, odnosno pjesme za igru.

Kada s djecom odlučimo provoditi igre rukama/prstima važno je da za početak prilagodimo tempo i da izražajno ponavljamo pjesmice. Kada se odlučimo za neki pokret bitno je da ga ne mijenjamo jer ćemo time nepotrebno zbuniti djecu i pažnja više neće biti umjerena na nas.

Moji prsti su sportaši,

najbolji su nogometaši!

Svi se dignu, trče, skaču,

Tko će loptu bacit jače?

(Laktovi su podignuti na razinu ramena, prsti brzo „trče“ po stolu u okomitom položaju.)

Primjeri igre autorica Herljević I. i Posokhova I. (2002). Govor, ritam, pokret. Ostvarenje

Ide, ide bubamara.

Ne zna, ne zna gdje bi stala.

Došetala na tvoj dlan.

Bubamaro, poleti van!

(Šećemo rukom sve do dlana. Kada se izgovore stihovi „bubamaro, poleti van“ puhnemo u dlan kao da bubamara leti)

Primjer igre autorica Velički V. i Katarinčić I.(2011). Stihovi u pokretu. Alfa

Opis igre : uhvatimo palac djetetove ruke i govorimo „of ide v lug“, pa kažiprst „of za jim“, pa srednjak „of nese sekiru i bata“, pa prstenjak „of doma čiču papu kuha“, mezimac se uhvati između palca i kažiprsta i lagano protrlja govori „a of ide muzu,muzu,muzu“

Primjer igre autorica Novak M. (2023) Leto dni v Međimurju z igrom i običajima. Zrinski.

Križ, kraž Matijaš

Moj pajdaš

Kaj mi daš?

Hleb kruha,

Kučet mesa,

Janu putru vina

Pikec, lakec,

Poč pečenjka!

Opis igre: po dlanu djetetove ruke prstom crtamo križ na stihove „križ,kraž moj pajdaš“. Piknemo dlan prstom kod stihova „pikec“, dodirnemo dlan laktom „lakec“ i pljesnemo rukama na „poč pečenjka“

Primjer igre autorica Novak M. (2023) Leto dni v Međimurju z igrom i običajima. Zrinski.

5.2. Igre za razvoj slušne pažnje

Kod igara za razvoj slušne pažnje važno je da koristimo različite zvukove kako bi se na taj način potaknulo kod djeteta da se orijentira u prostoru ili prepozna i imenuje zvuk.

Opis igre: igru provodimo vani na otvorenom. Dijete treba zatvoriti oči i pokušati imenovati što više zvukova iz prirode. (Zvuk ptica, zvukovi automobila, vjetar, hodanje i sl.)

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: dijete sjedi okrenuto leđima odgojitelju, a odgojitelj proizvodi različite zvukove pomoću predmeta (listanje knjige, gužvanje papira, lupa po stolu, udara bubanj i sl.). Cilj je da dijete imenuje što više zvukova.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: dijete je okrenuto leđima od ostale djece, a drugo dijete iz skupine proizvodi zvuk životinje prikazanu na kartici koju je izvuklo. Dijete mora prepoznati o kojoj se životinji radi.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

5.3. Igre za razvoj govornog sluha

Kod ovakvih igara važno je napomenuti da ne koristimo materijale nego glas druge osobe ili igramo igre upotrebljavanjem riječi.

Opis igre: dijete je okrenuto leđima od ostale djece, a jedno dijete koje odgojiteljica odabere iz skupine izgovara ime onog djeteta koje je okrenuto leđima. Cilj igre je da dijete prepozna tko ga je zvao.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: igra pokvareni telefon. Jedno dijete ili odgojitelj šapuće drugome djetetu jednu riječ, onda to dijete šapuće riječ drugom djetetu i tako u krug. Igra završava kada zadnje dijete u krugu čuje riječ ono je izgovara na glas. Cilj igre je da od prvog do zadnjeg djeteta stigne ista riječ.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: odgojitelj govori djeci jednu riječ koju trebaju zapamtiti. Nakon toga izgovara ostale riječi, ali i ponavlja riječ s početka. Djeca trebaju slušati i zapamtiti koliko puta se riječ s početka igre ponavljala.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

5.4. Igre za razvoj fonemske percepcije

Važno je da se odgojitelj osvrne na jedan određeni glas, ali i isto tako i na razvoj slušnog pamćenja i bogaćenje dječjeg rječnika.

Opis igre: odgojitelj govori djeci da pažljivo slušaju koje od zadanih riječi imaju određeni glas. Kada odgojitelj izgovara pojedine riječi cilj djece je pljesnuti svaki put kad čuje određeni zadani glas u riječi.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: odgojitelj zadaje djetetu neki glas i izgovara neku riječ koja u sebi sadrži početni glas na to slovo. Cilj igre je da dijete imenuje što više riječi s zadanim početnim glasom.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: igra uhvati slog slična je kao i prethodna igra. Odgojitelj izgovara riječ, a cilj djeteta je da pljesne svaki put kad čuje da se u riječi ponavljaju zadani slogovi.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

5.5. Igre za razvoj glasa

Prilikom čitanja slikovnice možemo imitirati zvukove koje će djeca za nama ponavljati.

Opis igre: jedno dijete iz skupine glume iznenađenu, ljutu, veselu, bolesnu, tužnu osobu koristeći se kratkim riječima za opis. Cilj ostale djece je da pogode o kojoj se emociji radi.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: djeci čitamo bajku „Vuk i sedam kozlića“. Nakon interpretacije dijela odgojitelj djeci predlaže dramatizaciju istog. Djeca su podijeljena u likove. Jedno dijete je vuk, ostala djeca su kozlići. Zadatak djeteta koje je vuk je da zove ostalu djecu „kozliće“ mijenjajući glas od dubokog i grubog prema nježnom i visokom.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

5.6. Igre za razvoj fiziološkog i govornog disanja

Kod takvih igara važno je napomenuti da koristimo igre u kojima se upotrebljava udisaj i izdisaj. Puhanje je jedan od načina na koji djeca mogu to vježbati.

Opis igre: odgajatelj postavlja dvije posude s vodom na stol. Dijete imenuje poznate gradove koje odgojitelj zapisuje na papir i lijepi na rubove posude. Dijete uzima origami čamac i putuje od jednog otoka do drugog. Da bi se čamac kretao po vodi potrebno je da dijete puše u njega. Kada je vrijeme mirno čuje se glas „f-f-f...“, a kada puše bura glas „p-p-p-...“

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: odgojitelj izgovara jednu riječ, a djeca na tu riječ dodaju druge i tako grade rečenicu. Pobjednik je ono dijete koje na kraju izgovori cijelu rečenicu točno. Cilj igre je da se kraće rečenice izgovaraju u jednom izdisaju, a dulje da se uzima stanka nakon treće ili četvrte riječi.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

Opis igre: odgojitelj stavlja dvije kartonske kutije na rubove stola. Cilj igre je da djeca laganim izdisajima guraju lopticu po stolu u smjeru suparnikovog „gola“.

Primjer igre Posokhova I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Ostvarenje.

6. ZAKLJUČAK

Razvoj govora i jezika složeni je proces u kojem ne sudjeluju samo roditelji djeteta nego i njegova neposredna okolina u kojoj se nalazi. Odgojitelji su također jedni od onih koji imaju važnu ulogu u razvoju jezika i govora. Da bi govor bio što bolji potrebno je s djetetom što više razgovarati i slobodno vrijeme provoditi kvalitetno uz čitanje priča ili slikovnica koja bogate dječji rječnik i ostvaruju mogućnost pojave dječje mašte koja je u djetinjstvu itekako od velikog značaja.

Djetetova glavna zadaća je da se igra i kroz igru upoznaje svijet oko sebe, a uz to i da uči ali na sebi jednostavan i prihvatljiv način. Govor djeteta razvija već prilikom rođenja, a usavršava ga kroz godine svog odrastanja. Jezik nije nešto što djeteta uči nego se to godinama razvija. Namjena jezičnih igara nije samo za razvoj ili ispravljanje govornih poteškoća, nego je njihova prvobitna namjena da se djeteta igre, zabavlja, istražuje i vježba.

Dijete najbolje uči kroz igru prema tome u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja bi bilo idealno da se jezične igre uvrste u svakodnevnu aktivnost i to najbolje za vrijeme kruga. Ukoliko je potrebno jezične igre mogu se provoditi individualno sa svakim djetetom.

LITERATURA:

1. Posokhova I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece* (str.13-20., 49-51., 73-75., 107-116.). Pušćine: Ostvarenje d.o.o.
2. Matijević K. (2019). *Progovorimo lako, pokaži mi kako!* (str. 14-21.). Zagreb: Planet zoe d.o.o.
3. Andrašić D., Benc Štuka N., Gugo Crevar N., Ivanković I., Mance V., Mesec I., Tambić M. (2010). *Kako dijete govori ?* (str. 8-19., 19-26., 27-33., 34-42., 43-58.) Zagreb: Planet zoe d.o.o.
4. Herljević I., Posokhova I. (2002). *Govor, ritam, pokret* (str. 116.-117.) Lekenik : Ostvarenje d.o.o.
5. Sizova O.(2010). *Šest koraka u razvoju govora* (str. 4.-5.) Zagreb : Planet zoe d.o.o.
6. Novak M. (2023). *Leto dni v Međimurju z igrom i običajima* (str. 23., 25.).Čakovec: Zrinski d.d.
7. Velički V., Katarinčić I. (2011). *Stihovi u pokretu* (str. 23). Zagreb : Alfa d.o.o.

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)